

Asya-Avrupa Kökenli Masalların İlköğretimde Yapısal Bir Metinlerarasılık Perspektifinde Kullanılması

Özlem Baş*

Ayşegül Avşar Tuncay**

Ali Ekber Şahin***

Öz

Çocuk edebiyatında ortak temaya sahip birçok masal bulunmaktadır. Asya-Avrupa kökenli masalların metinlerarası anlayışla ilköğretimde kullanılmasını amaçlayan bu çalışmada; sinaptik olarak eşleştirilen altı masal metni Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemiyle analiz edilerek kahramanlar, problem durumu, problemi çözme amacıyla gidiş, eksiklik fonksiyonuyla başlama, kahramanın evden uzaklaşması, yasak konması, bilgi toplanması, saldırganın inandırmaya çalışması, aldatmayı denemesi ve bütün masalların başlangıçta ortaya konan kötülük veya eksiklik fonksiyonunu gidererek sonlanması gibi birbirini bütünleyen ortak temaların ve gerek başlangıç-bitiş formelleri gerekse hikâyenin düğümlendiği unsurlar ve kahramanlar açısından metinlerarası okuma ve anlam kurma süreçlerinde nasıl kullanılacağını içermektedir. Araştırma; Asya ve Avrupa kökenli masalların bir araya getirilerek incelenmesi ve ilköğretimde metinlerarası anlam kurmaya yönelik kullanılacak metinleri karşılaştırmalı olarak ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler

Asya-Avrupa kökenli masallar, metinlerarasılık, Vladimir Propp, yapısal anlatı çözümleme yöntemi, ilköğretim

---

* Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi- Ankara/ Türkiye
ozlembas@hacettepe.edu.tr

** Arş. Gör. , Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi- Ankara/ Türkiye
aaysegul@hacettepe.edu.tr

*** Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi- Ankara/ Türkiye
alishahin@hacettepe.edu.tr

Giriş

Hemen her çocuğun okumaya ilişkin ilk deneyimlerini yaşadığı dünya masalları pek çok ülkede yaygınlaşarak birer klasik haline gelmiştir. Fantastik kurgusuyla okuyana zevk veren masal türü aynı zamanda ana fikirlerinin evrensel mesajlar içermesi bakımından da çok büyük önem taşımaktadır. Aktulum (2013: 61) “Masala folklorcu bir bakış onu evrensel bir tür olarak ele almaya zorlar, böylelikle masalın farklı dillerde, dönemlerde ve kültürlerde yeniden yazılmış biçimleri birer “eş metin” (varyant) ve “benzer metin” (versiyon) olarak değerlendirilir.” açıklamasıyla dünya masal literatüründeki paralel masallara nasıl yaklaşılacağı konusunda yol göstermektedir. Aktulum’ın bu konuda önemle üzerinde durduğu bir husus da masalların çoksesliliğidir: “Kendi ülke yazınıımızın olduğu kadar başka ülke yazınları öğretilirken kuşkusuz karşılaştırmalı ve/ya metinlerarası bir görüngenüye yerleşerek çoksesli bir okuma yapmanın yerli ve yabancı yapıtların özgüllüklerini, özgünlüklerini ortaya koymak bakımından son derece önemli olduğunu bir kez daha anımsatmalıyız.” (2011: 253).

Masal araştırması yapanların üzerinde durdukları konulardan biri de masalın ilk nerede doğduğu, hangi kültürde var olduğu, ilk masalın hangisi olduğu vb. kaynak konusudur (Emmez 2008: 8). Sakaoğlu (2012: 9) masalların kaynağı olarak hiçbir coğrafyayı, kültürü ve dini temel olarak ele almamak gerektiğini vurgular ve zaman içinde masalların üç tür değişime uğrayarak şu şekilde geliştiğini açıklar:

- 1) Olumlu gelişme: İlk defa anlatılan ve henüz mükemmel olmayan masalın hem ortaya çıktığı bölgede hem de yayıldığı bölgelerde gelişip güzelleşmesidir.
- 2) Yayılan gelişme: Masallar, yayıldıkları coğrafyalarda, kültür ve dinlerin etkisiyle asıl şekillerinden uzaklaşarak gelişmeye devam eder. Masal, belki de ilk ortaya atıldığı yerde bile saf şekliyle anlatılmamaktadır. Kişi ve yer adları, unvanlar, hayvanlar, yiyecekler değişir. Masalın bu tür gelişmesi yayılan gelişme olarak adlandırılır.
- 3) Tersine gelişme: Pek çok ülkede anlatılmaya devam eden ve anayurduna dönen masalın ilk şekli ile arasında önemli değişimler görülür. Aslından çok şey kaybeden masalın bu tür gelişmesi tersine gelişme olarak adlandırılır.

Teodor Benfey’in (1809 - 1881) ortaya koyduğu “Kültürel Ödünçleme Teorisi” ne göre farklı dil ailelerine mensup olsalar da milletlerarasındaki ortak ve benzer masalların kaynağı, kültürel ve tarihi ilişkiler yoluyla biribi-

rinden bazı kültürel unsurları ödünç almalarıdır (Çobanoğlu 2005: 105). Masalların göç etmesi yoluyla paralel metinlerin ortaya çıktığını öne süren Kültürel Ödünçleme Teorisine karşıt görüşler ortaya atılmış ve farklı kültürlerde ortaya çıkan benzer masal metinlerine ilişkin birbiriyle ilişkisi olduğu bilinmeyen toplumlardaki benzer kültürel unsurların bulunması Gelişme ve Yayılma kuramlarına bağlı olarak da açıklanmıştır.

Ekici'nin (2008: 66-68) metin merkezli halk bilimi kuramlarından örnek verdiği bir halk edebiyatı anlatı motifi olan “Çocuksuz çiftlerin elma yiyecek çocuk sahibi olmaları”; Asya, Avrupa ve Afrika yerli toplumlarının anlatımlarında bulunması, bir toplumdan diğerine geçen motiflerin ödünç almayla açıklanamadığı durumlarda ise insan ruhu her yerde aynıdır ve zaman içinde birbirinden habersiz olarak gereksinim duyduğu anda benzer ürünler yaratacağı anlayışına dayalı olan “Gelişme Kuramı”dır. Benzer yaratmaların farklı toplumlarda varoluş nedenlerini açıklamak amacıyla ortaya atılmış diğer bir kuramsal yaklaşım da “Yayılma Kuramı”dır. Halk edebiyatının temel özelliklerinden olan; nakledilebilir olma, eş metin halinde olma, ulusal ve uluslararası olma açısından yayılabilmekte, bu taşınma sırasında metinler arasında farklılıklar ortaya çıkmakta ve bu metinlerin ilk defa hangi topluma ait olduğu gibi sorular kaçınılmaz olarak tartışma konusu olmaktadır.

Aktulum (2013: 21,53) halk edebiyatındaki bu dolaşıma ilişkin sözlü ürünler konusunda ortaya çıkan söylemlerarasılık ve sözlü ürünler metinleştirildikleri anda ise söylemlerarasılık sürecinin bir sonucu olan metinlerarasılık işlemeye başladığını ifade ederek onları sürekli güncellenen metinlerarasılık ve göstergelerarasılıkla gerçekleşeceğini ifade eder.

Akyol (2006: 202-203) metinlerarası okumanın, ülkemiz açısından okuma ve öğretimi alanında yeni sayılabilecek bir kavram olduğuna değinerek metinlerarası okuma kavramının okuma alanına katkılarını Kristeva'dan şu şekilde aktarmaktadır: “Metin kavramı bu güne kadar düşünülen daha geniş bir çerçeve içerisinde ele alınmıştır. Buna göre anlam kurulan her şey bir metindir. Metinlerarası okumanın özü, metinlerdeki düşünceler ve fikirler arasında ilişkiler kurarak yeni manalar üretmektir.” (1969, 1980). Sipe ve Brigtmann (2005), araştırmacıların küçük çocukları bu tür metinlerarası ilişkiler kurmaya cesaretlendirmelerinin etkili bir yolu olarak aynı veya benzer bir hikâyeyi paylaşan metinlerle veya aynı hikâyenin farklı versiyonlarıyla karşı karşıya getirmenin etkili olacağını ifade etmiştir (akt. Ateş 2013: 1572).

Metinlerarası okumanın İlköğretim Türkçe Programına konulmasının ardından farklı metinlerden anlam kurma sınıf öğretmenlerinin öğrenme öğretme etkinliklerine girmiştir. Akyol (2006: 211) öğretmenlerin bu süreçteki uygulamalarına ilişkin şu şekilde yol göstermektedir:

Metinlerden anlam kurma basitten karmaşığa (metin içi, metin dışı ve metinlerarası) doğru bir yol izlemektedir; eğitim ve öğretimde de birinci sınıflarda metin içi anlam kurmaya ağırlık verilirken metin dışı ve metinlerarası anlam kurma da bunu takip etmelidir ve sınıf düzeyleri yükseldikçe metin içi anlam kurma etkinlikleri azaltılırken metin dışı ve metinlerarası anlam kurma etkinlikleri artırılmalıdır.

Sınıf öğretmenlerinin metinlerarası okuma ve anlamaya yönelik kullanabileceği önemli türlerden biri de masallardır. Arıcı (2012: 83-84) masalların Türkçe dersinde kullanımına ilişkin dinleme becerisi etkinliklerine dikkat çekerken masalların kelime çeşitleri ve ifade kalıpları (deyim, atasözü, özlü söz, ikilemeler, taklit benzetmeler, dua ve beddualar gibi) açısından oldukça zengin olduğuna değinir.

Masallarla ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında masalların ortak temalar içermesine ilişkin bulgular dünya literatüründeki farklı masalların metinlerarası anlam kurmaya yönelik olarak eğitim öğretimde kullanılması fikrini akla getirmektedir. Danacı (2010: 6), kimi masalarda işlenmiş olan konulara farklı ülkelerde, farklı kültürlerde rastlamanın mümkün olmasına dikkati çekmiş ve kimi zaman masal birçok kıtada aynı biçimde anlatılırken, kimi zaman da birçok ögesi ortak olarak ama konusu biraz daha değişik ya da kahramanları farklı isimlerle anlatılmaktadır; dolayısıyla bu durum, sözlü geleneğe ait olan masalların evrensel bir niteliği olduğunu göstermektedir diyerek bir masalın farklı varyantlarının dünya literatüründe evrenselliğine dikkati çekmiştir.

Dünya masal literatüründe ortak temaya sahip birçok masal bulunmaktadır. Bu masalların benzerliklerinin temelindeki göndermeler genellikle kültür ögesiyle bağlantılı olmakla beraber, Doğu ve Batı toplumları arasındaki ortak değerler de farklı kurgularda farklı masalarda işlenmektedir. Akkoyunlu (1996: 1) *Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri* isimli çalışmada; Arap ve Türk masallarında; olağanüstü yaratıklar, sihirli vasıtalar, büyü, sadakatsizlik, yasaklar, insan gibi davranan hayvanlar, tebdil-i kıyafet, çocuk sahibi olmak için çare aramak, küçük kardeş, padişah seçimi motiflerinde benzerlikler tespit etmiştir. Araştırmanın sonuçları milletlerarası kültür alışverişinin masal motiflerinin oluşmasında önemli bir kanal olduğunu vurgulamaktadır. Öcal (2002: 122), *Bulgaris-*

tan Türk Masalları ile Yozgat Karakuyu Masallarının Karşılaştırması konulu çalışmasında Antti Arne-Stith Thompson sınıflamasına göre karşılaştırma yapmıştır. Araştırma sonuçları masalların tip numaraları, motifleri ve benzeri özelliklerine dikkat edildiğinde aynı kaynaktan geldiği izlenimini uyandırdığını ortaya koyarken Yozgat Karakuyu bölgesinde Balkanlardan gelen Türk asıllı ailelerin bulunmayışının yıllar öncesinde aynı kültürü paylaşmış ve aynı kökten gelmiş olmaları biçiminde yorumlanmıştır. Derdiyok (2003: 12-13), 13. yüzyılda yazılmış Doğu'ya ait bir eser olan *Bostan* ile MÖ. 6. yüzyılda yazılmış Batı'ya ait bir eser olan *Ezop Masallarının* temaları bakımından karşılaştırdığı araştırmasında, aralarındaki 19 yüzyıllık tarih aralığı bulunmasına ve farklı coğrafyalarda meydana gelmelerine rağmen adalet, cömertlik, sevgi, alçakgönüllülük, kanaat, kendini bilme, terbiye gibi değerlerin her iki toplumca önemsendiği ve ortak kültürel değerleri taşıdıkları bulgusuna ulaşmıştır.

Bu bağlamda, araştırma Asya ve Avrupa kökenli masalların sinaptik metinlerle incelenmesi ve ilköğretimde metinlerarası anlam kurmaya yönelik şekilde karşılaştırmalı olarak ortaya konması bakımından önem taşımaktadır. Aktulum (2011: 238) "Metin seçimi istenen hedeflere göre yapılmalıdır. Metinler karşılaştırılırken ortaya konmak istenen şey nedir?" diyerek metin seçimindeki temel düşünceye vurgu yapmaktadır. Bu çalışmada seçilen altı masal metni sinaptik metin niteliği taşımaktadır. Akyol (2006: 214) "Sinaptik metinleri belli bir konu üzerine yazılmış metni, konunun özünü bozmadan fakat farklı yorumlarla anlatan metinler" olarak tanımlar ki okuyucunun bu yolla anlatım zenginliklerinden faydalandığına dikkat çeker.

Asya-Avrupa kökenli masalların metinlerarası anlayışla ilköğretimde kullanılmasını amaçlayan bu çalışmada problematik, iki farklı kültüre ait masalların içerik düzleminde metinlerarasılığın verileriyle nasıl okunacağıdır. Bu temel problem doğrultusunda konularına göre eşleştirilen metinlere ilişkin alt sorular aşağıdaki gibidir:

1. "Parmak Kız" masalı ile "Yartı Kulak" masalı arasındaki içerik metinlerarasılık açısından nasıl işlenir?
2. "Ağustos Böceği ile Karınca" masalı ile "Title ile Bitle" masalı arasındaki içerik metinlerarasılık açısından nasıl işlenir?
3. "Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu" masalı ile "Şengülüm ile Mengülüm" masalı arasındaki içerik metinlerarasılık açısından nasıl işlenir?

Yöntem

Araştırma modeli: Bu araştırma, Asya-Avrupa kökenli masalların metinlerarası anlayışla ilköğretimde kullanılmasını amaçlayan yapısal bir çalışmadır. Koyuncu Lévi-Strauss'un yapısalcılığını (1986: 21) “Değişmez olanın ya da yüzeysel farklılıklar arasındaki değişmez öğelerin araştırılması.” olarak tanımlar (2011: 254).

Koyuncu'ya göre yapısal içerik çözümlemesindeki amaç “Doğa'da var olan (ve insanların zihninde böyle anlaşılan) ilişkilerin, aynı ilişkileri içeren kültür ürünleri oluşturmak için nasıl kullanıldığını keşfetmektir.” (2011: 256). Araştırmada sinaptik olarak eşleştirilen altı masal metni önce Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemine göre analize tabi tutulmuş, ardından metinlerarasılık düzleminde ele alınmıştır.

Veri kaynakları: Araştırmada; H. C. Andersen'in Danimarka'ya ait “Parmak Kız” masalı ile Türkmenistan'ın “Yartı Kulak” masalı; La Fontaine'nin, Fransa'ya ait “Ağustos Böceği ile Karınca” masalı ile Kerkük Türkmenlerinin “Title ile Bitle” masalı; Grimm Kardeşlerin Almanya'ya ait “Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu” masalı ve Azerbaycan'ın “Şengülüm ile Mengülüm” masalı incelenmiştir.

Araştırmanın alt sorularını oluşturan Asya ve Avrupa kökenli masallar eşleştirilirken masalların konusu ve ana fikri temel alınmıştır. Bu kapsamda seçilen masal çiftlerinden Danimarka'nın ünlü masal yazarı Andersen'in yazdığı Parmak Kız masalı Avrupa kökenli olup Türkmenistan'a ait Yartı Kulak masalı Asya kökenli ve birbirine benzer öğeler içeren masallardır. Parmak Kız ve Yartı Kulak masaları her iki metinde de çocukları olmayan iki ailenin çocuk dileği sonucunda çok küçük boyutlarda çocukların gönderilmesi ve hikâyenin olay örgüsü içinde bu çocukların zorla evlendirme problemine çözüm yolları aramasına dayanmaktadır. Masalın Avrupa varyantında ana karakter Parmak Kız adında bir kız çocuk iken Asya varyantında ana karakter Yartı Kulak adında yarım deve kulağı anlamına gelen bir erkek çocuktur. Araştırmada seçilen diğer masal çiftlerinden biri de Avrupa kökenli Fransa'ya ait La Fontaine'nin yazdığı “Ağustos Böceği ile Karınca” masalı ile Asya kökenli Kerkük Türkmenlerine ait “Title ile Bitle” masalıdır. Bu masalların eşleştirilerek analiz edilmesinin temel gerekçesi her iki masalda da hayvan karakterlerin kışa hazırlık yapmasıdır. “Ağustos Böceği ile Karınca” masalının farklı sonlarla biten versiyonları olmasına karşın “Title ve Bitle” masalındaki varyantının sonuyla metinlerarasılık teşkil eden versiyonu seçilmiştir. Avrupa kökenli bir Alman masalı olan Grimm Kardeşlerin yazdığı “Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu” ve Asya kökenli Azerbaycan'a ait “Şengülüm ile Mengülüm” masalı araştırmanın sorula-

rından birini oluşturan masal çiftidir. Her iki masalda da keçi yavrularını annelerinin kılığına girerek kandırmaya çalışan kurt karakterinin kötülüğüyle mücadele etme durumu söz konusudur.

Verilerin analizi: Masal araştırmalarında uluslararası geçerliliği olan tip veya motif numaralarıyla sınıflandırma sistemi kullanılmaktadır. Tip sistemi ilk olarak Antti Aarne tarafından ve daha sonra Stith Thompson tarafından hem tip hem de motif katalogları geliştirilerek yapılmıştır (L thi 1997: 70).  z mlleme  zg l bir masalın eş metni ya da benzer metni olduğu bir tip masalla daha çok olay örgüsü ve motifler bakımından ilişkilerini belirlemeye dayanır. Claude L vi-Strauss ve Vladimir Propp'un metinlerarası tutumu bu açıdan benzeşir (Aktulum 2013: 62). Dundes L vi-Strauss'un metodolojisinin yapısalcılığın süslü elbisesini giymiş olmasına rağmen, onun gerçek metodunun karşılaştırmalı olduğunu vurgular (1997/ 2006). Ona göre, L vi-Strauss'un Propp'u peri masallarını incelediği için eleştirmesi, masalı kusurlu bulması ve mitlere dikkat çekmesinden ortaya çıkan akademik bir ikili karşıtlık meydana getirmiştir. Propp (2001: 38) "Masalların doğru betimlemesinin yapılmasını sağlayacak yöntemler nelerdir?" sorusuna değişmez değerler ile değişken değerler açısından cevap vermektedir. Değerşen kişi adları ve aynı zamanda kişilerin özel nitelikleridir, değerşmeyen ise kişilerin eylemleri ya da işlevleridir. Buradan, masalın çoğunlukla aynı eylemleri değerşik kişilere yaptırdığı sonucu çıkarılabilir. Bu da masaları kişilerin işlevlerinden yola çıkararak incelememizi sağlar. Söz konusu işlevlerin masalın değerşmez, yinelenen değerlerini gerçekten ne ölçüde temsil ettiğini belirtmemiz gerekecektir. Bütün öbür sorunlar, şu ilk soruya verilecek yanıtı bağlıdır. Masalda kaç işlev vardır? Bu araştırmada Vladimir Propp'un Yapısal Anlatı  z mlleme Yöntemiyle analiz edilen verilere, fonksiyonları (işlevler) ve sembolleriyile Bulgular ve Yorum bölümündeki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 1. Parmak Kız Masalının Fonksiyon Analizi

Hazırlık Bölümü	
Fonksiyon	Tanımlı ve Sembolü
Başlangıç formeli: Bir varmış bir yokmuş... Zamanın birinde çocuksuz bir kadın yaşarmış. (1)	1. Bir varmışlı başlangıç formeli. (α)
Bir gece bir kız çocuğunun olduğunu görmüş. Ama zaman ilerlemiş bir türlü rüyası gerçekleşmemiş. (2)	2. Eksiklik (a)
Bir gün kadın büyücüye gitmeye karar vermiş. Büyücü ona bir arpa tanesi vermiş. (3)	3. Büyüdü nesnenin alınması (F)
Kadın arpa tanesini saksıya dikmiş, birkaç gün sonra bitki sevimli bir laleye dönüşmüş. Kadını yaprakları sevgiyle öpünce lale büyüdü olduğu için hemen çiçek açmış. Çiçeğin içinde başparmak-tan daha büyük olmayan küçük bir kız oturuyormuş. Kadın, ona Parmak Kız adını koymuş. (4)	4. Kahramanın gönderilmesi (B) Kurban- kahraman
Birinci Kısım	
Bir gece çocuk ceviz kabuğu yatağında derin bir uykudayken kocaman bir kurbağa pencereden içeri girmiş. (5) Parmak Kız'ı görünce onu oğluya evlendirmek (6) üzere kaçırılmış. (7)	5. Kötülük: Kaçırma (A1) 6. Saldırgan kahramanı oğluya evlenmeye zorlar. (A16) 7. Saldırgan birini kaçırır. (A1)
Çirkin, şişko oğlu pek sevinmiş ama anne kurbağa sevimli tutsağı kaçır diye çok korkuyormuş. Bu yüzden onu bir nilüfer yaprağına bindirerek gölün ortasına götürmüş. (8)	8. Saldırgan birini bir yere kapatır ya da hapseder (A15)
Parmak Kız'ın bütün yapabildiği durmadan ağlamış, üzerinden uçup giderken çıkınlarını duyan bir kelebek onu kurtarmaya karar vermiş. (9) "Kemerinin bir ucunu bana fırlat, kaçmana yardım edeceğim." demiş. (10)	9. Kurtarıcı (D) 10. Kurtarıcının kahramanı selamlaması (D2)
Böylece Parmak Kız kurtulmuş. (11) Ama başka tehlikeler bekliyormuş onu. (12)	11. Kötülük giderilir (K) 12. Bağlantı ögesi (§)
Kocaman bir kırk kanat Parmak Kız'ı kaptığı gibi büyük bir ağacın ta tepesindeki yuvasına götürmüş. (13)	13. Saldırgan birini kaçırır. (A15)

“Güzel değil mi?” diye sormuş arkadaşlarına (14), arkadaşları onun çok farklı bir yaratık olduğunu söylemişler. (15) Bunun üzerine Kırk kanat kızı ağaçtan indirip serbest bırakmış. (16)

Bağlayış formeli: Parmak Kız yaz boyunca çiçekler, çimenler arasında gezip tozmuş. Ama sonunda kış gelip çatmış. Açlık ve soğuk onu bekliyormuş. (17) Parmak Kız, bir gün kırlarda dolaşırken iri bir örümceğe rastlamış. Örümcek onu kendi ailesinin içinde yaşadığı bir ağaç kovuğuna götürmüştü; yiyecek bir şeyler vermiş.(18)

Ama çok geçmeden Parmak Kız burayı da sevmemiş ve çekip gitmiş. (19)

Soğukta titreyerek dolaşır dururken derme çatma bir kulübeye rastlamış. Kapıyı çalınca, bir Tarla Faresi çıkmış karşısına (20) :
“Bu havada dışarıda ne yapıyorsun?” diye sormuş Fare. “İçeri gel ve ısın.” demiş. Tarla Fare’sinin evi genişmiş ve yiyeceklerle doluymuş. Nihayet bir evi olmuş Parmak Kız’ın.

İkinci Kısım

Bir gün Tarla Faresi, bir arkadaşının kendilerini ziyarete geleceğini söylemiş. Köstebeğin çok zengin olduğunu ve eşe ihtiyacı olduğunu söylemiş (21), Parmak Kız bu fikri hiç beğenmemiş. Parmak Kız, köstebeğe evlenmemek için elinden geleni yapmış. Bütün hayatını toprak altında nasıl geçireceğini düşünüyormuş.

Köstebeğin davetini kabul edip tünele girdiklerinde, orada bir kırlangıç görmüşler. Kuş, ölü gibiymiş. (22) Sonraki günlerde Parmak Kız her gelişinde Kırlangıç’a yiyecek getirmiş, onu iyileştirmeye çalışmış.(23) Bahar geldiğinde Kırlangıç uçabilecek kadar iyileşmiş.

Düğün arifesinde Parmak Kız bir gün çiçekleri okşarken tanıdık bir ses duymuş. “Gel benimle!” Parmak Kız çabucak kırlangıcın sırtına binmiş (24) ve kuş gökyüzüne yükselince oradan uzaklaşmışlar. (25)

14. Bilgi toplama (ç)

15. Sürdürülen soruşturma uygun bir cevabı getirir. (ç3)

16. Kötülük giderilir (K)

17. Bağlantı ögesi

18. Rastlantı sonucu yeni bir kahramanla karşılaşma ve kalacak yer / ısınma elde etme. (C1)

19. Gidiş (C1)

20. Rastlantı sonucu yeni bir kahramanla karşılaşma (yol gösterici) ve kalacak yer / ısınma (araç) elde etme. (C1)

21. Kötülük: Yol gösterici kahramanı evlenmeye zorlar. (A16)

22. Kahramanın ileride kendisine yardımcı bulunacak kişinin eylemine tepkisi (E)

23. Kahraman başka hizmetler görür.(E7)

24. Kahramanın yardımına koşulur. (Rs)

25. Kahraman gökyüzüne götürülür. (Rs1)

Bitiş formeli:

... Dağları aşmışlar, ovaları geçmişler ve sonunda çiçekler ülkesine varmışlar. Parmak Kız orada çiçek perilerinin ak kanatlı küçük kralı ile karşılaşmış. Kral ona evlenme teklif etmiş. (26) Bu teklife evet diyen Parmak Kız böylece çiçekler kraliçesi olmuş. (27)

26. Evlenme (W)

27. Kahraman evlenir, tahta çıkar. (W0)

Bulgular ve Yorum

Elde edilen bulgular araştırma soruları esas alınarak alt başlıklarda sunulmuştur.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular : “Parmak Kız” masalı ile “Yartı Kulak” masalı arasındaki içerik metinlerarasılık açısından nasıl işlenir?

“Parmak Kız” masalının bütün işlevleri bir araya getirilerek aşağıdaki formül elde edilmektedir:

Formül 1. Parmak Kız masalının formülü

α a F B A1 A16 A1 A15 D D2 K § A15 ζ ζ3 K C↑ C↑ C↑ A16 E E7 Rs Rs1 W W0

“Parmak Kız ” masalının fonksiyon analizi incelendiğinde; hazırlık bölümü ailenin bir çocuğunun olmamasını ifade eden eksiklik tanımlı fonksiyon ve kurban kahramanın gönderilmesiyle başlamaktadır. Masalın birinci kısmını oluşturan kesit, kurban kahramanın maruz kaldığı kötülük fonksiyonlarıyla ilgilidir. Bu kesitte bazı hareket dizinlerinin tekrarlanması olgusu olarak adlandırılan “üçleme” motifi, Parmak Kızın rastlantı sonucu yol gösterici kahramanlarla karşılaşp kalacak yer temin etmesi fonksiyonlarında görülmektedir. Bu masaldaki olay örgüsü kötülük fonksiyonlarıyla düğümlenmektedir. Bu kötülüğün büründüğü biçim zorla evlendirilmedir. Masalın düğüm noktası zorla evlendirme durumunun köstebekle tekrar ortaya çıkmasıdır.

Tablo 2. Yartı Kulak Masalının Fonksiyon Analizi

Hazırlık Bölümü	
Fonksiyon	Tanımı ve Sembolü
Başlangıç formeli: Doğru mudur, uydurma mı, gerçek midir yalan mı bilinmez. Kimse bu masalın güzelliğinden şüphe etmez. (1)	1. Tekerlemeli başlangıç formeli (α)
Zamanın birinde yorgun ve yaşlı bir dede kızgın çölden geçiyormuş eşeğin üstünde... Dede bir türkü tutturmuş öyle bir türkü ki sakalları kadar ak, yüzü kadar aydınlık. Bir oğlum olsaydı Yüzü ay gibi parlak Gönlü güneş kadar sıcak Bir oğlum olsaydı Anı gibi çalışkan (2)	2. Eksiklik (a)
Çok geçmeden bir ses duymuş yukarıdan. Minik bir oğlan başını devenin kulağından çıkarmış. (3) Dede "Senin adın ne?" diye sevgi dolu bir soru sormuş. "Minik çocuk hoşuna nasıl gidiyorsa öyle çağır beni." demiş dede. "Sen nasıl da böyle sevimli bir çücesin. Yemin ederim deve kulağı yarısından daha büyük değilsin, Yartı Kulak." Cüce "Böyle çağır beni." demiş. "Yartı Kulak! Ne güzel ad."	3. Kahramanın gönderilmesi. (B)
Asıl maceralı hayatına o günden sonra başlamış. Yartı Kulak yine güneş doğmadan kalkmış. Kalkıp kibitkadan çıkmış. Komşu avludan gelen Bahtı Gül'ün türküsüne kulak asmış. Bahtı Gül duvarın üstünde Yartı Kulak'ı görünce çok sevinmiş. Bahtı Gül onu avucuna alıp okşamış. Kuru üzümler, taze fındıklar getirmiş. Birlikte kahvaltı edip türkü söylemişler. Ertesi günü ikisi de sabırsızlıkla beklemişler.	4. Gidiş (†) Arayıcı kahraman
Birinci Kısım	
Yartı Kulak ertesi gün yine güneş doğmadan kalkmış. Daldan dala sıçrayarak Bahtı Gül'ün yanına inmiş. Bahtı Gül koşmanın üstüne oturup elleriyle yüzünü kapatmış. Kızın iki gözü iki çeşme ağlamış. (5) "Dün akşam beyin elçisi bize geldi. Beye iki çuval pamuk tohumu borcumuz var. Kızını beye gelin alacağız. Türkülerini sadece beye söyleyecek. Borcundan kurtulacaksınız." dedi. "Babam sesini bile çıkarmadı, öylece donup kaldı. Yarın düğün başlayacakmış. Ben daha oyun çağında, bey ise dedem yaşında. Bahtı Gül deme bana ben artık Bahtı Kara." (6)	5. Kötülük (A) 6. Evlenmeye zorlama. (A16)

“Korkma Bahtı G l, ben seni o moruğa kaptırmam. (7) Kumların üstünde elma ağacı yetişirse sen de ona gelin olursun.” “Benim k c k akılsızım, senin boyun ne gücün ne!” Yartı Kulak kızgınlıkla bağırmış: “G c değildir her şeyi  zen, akıldır her şeyin önünde giden. Akıl bende cesaret bende. Ne yaparım ne yapmam bekle yarın görürsün.” demiş. (8)

Bir davul bir zurna sesi bir büyük şenlik. Bahtı G llerin kapıya gelmiş beyin akrabaları. Çalgılar  alınmış, türküler söylenmiş. Bahtı G l'den başka herkes neşe içinde. Bahtı G l' n iki gözü iki  eşme. Birden bire kulağının dibinde bir fıslıtı. “Korkma Bahtı G l ben buradayım!” diyormuş. (9)

 kinci Kısım

“İşe başlama vakti geldi Bahtı G l.” demiş.(10) Yartı Kulak hemen bir makas bulmuş eğlenceye gelen kadınlarnın yanına gidip saçlarından birer tutam kesmiş. Cebinde getirdiği yapıştırıcıyı alıp kestiği saçları Bahtı G l' n yanaklarına ve çenesine yapıştırmaya başlamış. Artık o güzel kız gitmiş yerine bir karış sakallı yaratık gelmiş. (11)

Kadınlr uyanıp önce birbirlerine bakmışlar. Sonra Bahtı G l'  görmüşler. “Cin olmuş taze gelin!” diye bağırmış biri. En yaşlı olan kadın beyin önünde beline kadar eğilmiş, bizi bağışla beyim. Biz bir gelin değil, bir lanetli getirmişiz.” Beyin dizlerinin bağı  z lm ş, gel göster bana demiş. Kapıyı açar açmaz bey donup kalmış. “Verilmiş sadakam varmış, meğer beni boğacakmış derhal başımdan alın götürüp kapısına atın.” (12) Bahtı G l'  kolundan tutup dışan  karmışlar. Deveye bindirip babasının evine yollamışlar. (13)

Bitiş formeli: şafak sökerken bir türkü yayılmış Bahtı G llerin avludan.
Bahçe limon sarı sarı
R zg r kıpırdatır dalları
Yartı Kulak konuk gelir
Bahtı G l verir narları... (14)

7. Karışıt eylemin başlangıcı. Kahraman eyleme geçmeye karar verir. (C) 8. Kahraman gider (†)

9. Kötülüğün haberi yayılır. Geçiş anı. (B)

10. Karışıt eylemin başlangıcı. (C)

11. Biçim değiştirme. (T1)

12. G c iş yerine getirilir. (N)

13. Tutsak kurtarılır. (K10)

14. Giderme: Başlangıçtaki kötülük giderilir (K)

“Yartı Kulak” masalının bütün işlevleri bir araya getirilerek aşağıdaki formül elde edilmektedir:

Formül 2. Yartı Kulak masalının formülü

$\alpha a B \uparrow A A16 C \uparrow B C T1 N K10 K$

“Yartı Kulak” masalının fonksiyonları incelendiğinde, hazırlık bölümünde eksiklik tanımlı fonksiyonun giderilmesi için kahramanın gönderilmesi söz konusuysen kahraman özellik bakımından arayıcı kahraman niteliği taşımaktadır. Masalın birinci kısmını oluşturan kesit arayıcı kahramanın karşılaştığı kurbanın maruz bırakıldığı evlenmeye zorlama, kötülük fonksiyonuyla ilgilidir. Masalın ikinci kısmını oluşturan kesit, arayıcı kahramanın karşıt eyleme geçmesi fonksiyonuyla başlar ve güç iş yerine getirilir fonksiyonuyla başlangıçtaki kötülük giderilerek biter.

“Parmak Kız” ile “Yartı Kulak” masallarının yapısal analizi incelendiğinde aABC↑ elementlerinde; her iki masalda da eksiklik fonksiyonuyla başlayan sembolü (a) olan durumun birinde parmak boyutunda küçük bir kız çocuk, diğerinde deve kulağının yarısı (yartı kulak) boyutunda bir erkek çocukla giderilmektedir. Her iki masalda da kahramanlar problem durumunu çözmek için karşıt eyleme geçmektedir (sembolü C). Son olarak kahramanların problemi çözmek amacıyla gidiş (↑) fonksiyonunu kullandıkları görülmektedir.

“Parmak Kız” masalı ile “Yartı Kulak” masalı açısından her iki metnin düğüm noktasında zorla evlendirme durumuyla kahramanların mücadele etmesi söz konusudur. İlkokul öğrencilerinin bu masalların yapısından kaynaklanan çocuk eksikliği, kötülüğe maruz kalma, zorla evlendirme temalarında ilişkiler kurarak metinlerarası sorular yoluyla anlam kurmaya yönlendirilmesi söz konusudur.

İkinci alt probleme ilişkin bulgular: “Ağustos Böceği ile Karınca” masalı ile “Tittle ile Bitle” masalı arasındaki içerik metinlerarasılık açısından nasıl işlenir?

Tablo 3. Ağustos Böceği ile Karınca Masalının Fonksiyon Analizi

Hazırlık Bölümü	
Fonksiyon	Tanımı ve Sembolü
Başlangıç formeli: Bir varmış bir yokmuş... (1)	1. Bir varmışlı başlangıç formeli. (α)
Birinci Kısım	
Tüm zamanını şarkı söyleyerek geçiren bir Ağustos Böceği varmış. Bütün bir yazı güzel şarkılarını dinlemek isteyenler için şarkı söyleyerek geçirmiş. Çiçeklerin arasında şarkı söylerken kendini çok mutlu hissediyormuş. Ağustos Böceği kendisinin tam tersi bir kişiliğe sahip olan Karınca'yla komşuymuş. (2)	2. Bağlantı ögesi (§)
Karınca hiç şarkı söylemez ve bütün gününü çalışarak geçirmiş. Tek endişesi kış için erzak toplayabilmekmiş. Bir gün böcek aramış, ertesi gün buğday ve arpa tohumu toplarmış. Topladıklarını sabırla evine taşır ve saklarmış. (3)	3. Eksiklik: Fertlerden biri bir şeye sahip olmak ister. (a)
Karınca kışın uzun olacağını ve yiyeceğe ihtiyaç duyacağını bilirmiş. (4) Ağustos Böceği kendisi neşe içinde şarkı söylerken sürekli çevresinde çalışan Karınca'yı görüyormuş. Yaz geçmiş ve kış gelmiş. Ağustos Böceği ise yarını düşünmeden şarkı söylemeye devam etmiş. Karınca onu uyarmaya çalışmış (5) : "Eğer yiyecek depolamazsan kış geldiğinde açlıktan ölersün." Fakat Ağustos Böceği bu sözlere kulak asmamış. (6)	4. Yiyeceğe kesin gereksinme duyulur, onsu yapılamaz. (a2) 5. Bağışçının ilk fonksiyonu (D1) 6. Kahramanın tepkisi. (E)
İkinci Kısım	
Tabii sonunda kış gelmiş, işte o zaman Ağustos Böceği soğuk ayları geçirmek için hiç yiyeceği olmadığını ve hiçbir yerde de yiyecek kalmadığını anlamış. (7)	7. Yaşamak için gerekli vasıtalar eksiktir. (a5)
Karınca aklına gelmiş ve onu yaz boyunca topladıklarını şimdi afiyetle yerken hayal etmiş. Karınca'da bol yiyecek olduğunu düşünmüş ve gidip ondan bir şeyler istemeye karar vermiş. (8)	Arayıcı Kahraman (B) 8. Kahraman evinden yola çıkar. (B3)
Ağustos Böceği: " Bayan Karınca sizin kileriniz ağzına kadar dolu, lütfen bu kışı geçirmeme yetecek kadar yiyecek verir misiniz?" (9)	9. Arayıcı Kahramanın eyleme geçmesi: Karşıt eylemin başlangıcı (C)
Karınca şöyle cevap vermiş: "Tüm yaz çalışıp topladıklarından sana vermemi mi istiyorsun? Ama hatırlarsan ben seni uyarmıştım. Kilerini o zaman doldurman gerekmiyor muydu?" Ağustos Böceği, Karınca'nın haklı olduğunu anlamış ve söyleyecek bir söz bulamamış. (10)	10. Kahraman sınamayı başaramaz. (E1)

"Ağustos Böceği ile Karınca" masalının bütün işlevleri bir araya getirilerek aşağıdaki formül elde edilmektedir:

Formül 3. Ağustos Böceği ile Karınca masalının formülü

A Ş a a2 D1 E a5 B B3 C E1

“Ağustos Böceği ile Karınca” masalının fonksiyon analizi incelendiğinde hazırlık bölümü bir varmışlı başlangıç formeliyle başlamaktadır. Masalın birinci kısmını oluşturan kesitte Karınca'nın kış için biriktirmesi gereken yiyeceklerin eksiklik fonksiyonuyla karşımıza çıktığı görülmektedir. Bunlar aynı zamanda hayati fonksiyon taşımakta ve ana karakter yiyeceksiz yapamamaktadır. Bu kesitte bağışçı kahraman olan Karınca, Ağustos Böceği'ne tavsiyede bulunarak ilk fonksiyonunu gerçekleştirmekte; Ağustos Böceği ona vurdumduymazlığı ve aldırış etmemesiyle tepkisini göstermektedir. İkinci kısımda kışın gelmesi ve yiyecek eksikliği, masalın düğüm noktasını oluşturmakta ve arayıcı kahraman niteliği taşıyan Ağustos Böceği karşı eyleme geçmektedir. Masal bağışçının arayıcı kahramana ders vermesi ve arayıcı kahramanın sınamayı başaramamasıyla son bulmaktadır.

Tablo 4. *Title ile Bitle Masalının Fonksiyon Analizi*

Hazırlık Bölümü	
Fonksiyon	Tanımı ve Sembolü
Başlangıç formeli: Karttan kurttan yakası kabuktan, düğmeleri turptan, burnu havuçtan...Bir vardı bir yoktu, yalan gerçekten çoktu. Yalanı çuvala doldurdular, duvara dayadılar. Ağzını bağladılar, soluğunu tıkadılar. Dinle masalı, say hesabı, kov kasabı. (1)	1.Tekerlemeli başlangıç formeli. (α)
Birinci Kısım	
Kalın kuyruk bir Koyun ile kısa kuyruk bir Keçi varmış. Bunlar çok iyi arkadaşlardı. Keçi bir çift oğlak doğurmuş birinin adını Title, diğerinin adını Bitle koymuştu. O yıl Koyun yavru lamamıştı. Title ile Bitle'ye bakar bakar Keçiyi kıskanırdı. Title ile Bitle ise çimenlerin üstünde birbiriyle oynar ve zıplardı. (2)	2.Tanıma (Q)
Kış yaklaşıırken Kısa Kuyruk Keçi: “Koyun kardeş, önümüzdeki günlerde soğuklar başlayacak. Kış geldi mi kar da yağacak...(3) Kalın Kuyruk Koyun “Mee” diye meledi, aldırılmak bile istemedi. (4)	3. Bağışçının ilk fonksiyonu (D) 4. Kahramanın tepkisi (E)

Keçi: “Boşuna meleme.” dedi. “Biz de kışa hazırlanalım, bir dam yapalım.” (5) Damın içine oturalım, fırtınadan savuşturalım. (6) Kalın Kuyruk Koyun itiraz etti. “Git sen kendi haline ağla benim yağlı kuyruğum soğuklarda içimi alev gibi ısıtır.” (7) “Etme eyleme Koyun kardeş kuyruğun yağlıdır, seni umutlandırır ama kötünün kötüsü vardır.” (8)

5. Eksiklik (a)
6. Dama gereksinim duyulur, onsuz yapılamaz. (a2)
7. Kahramanın tepkisi: Kahraman kendisine bağışta bulunacak kişinin eylemine tepki gösterir (E)
8. Kahramana yol gösterilir (G4)

Kısa Kuyruk Keçi ne kadar uğraştı didindiyse de Kalın Kuyruk Koyun’u ikna edemedi, (9) işe girişti Title ile Bitle de yardım ettiler. Minicik bir dam yapıp çevresinde dolandılar. (10)

9. Bağışçı kahramanı sınamadan geçirir. (D1)
10. Karşıt eylemin başlangıcı (C)

İkinci Kısım

Kış erken geldi. Birden bire rüzgâr vıy vıy vıyladı. Title ile Bitle anaları ile içeri koşup kapıyı kapattılar. Kar gece gündüz yağarak her yanı kapladı. (11)

11. Bağlantı ögesi (Ş)

Kalın Kuyruk Koyun bir gün kaldı dışarda, iki gün kaldı, bir hafta kaldı, sonra dayanamadı. Kendisini keçinin kapısına zor attı. Tık tık tık. Keçi içeriden ses verdi: “Kimdir o gelen?” Koyun cevap verdi. “Benim ben Koyun arkadaşın!” “Ne istiyorsun?” “Dışarınsı çok soğuk, işte geldim yanına, al beni koynuna. Kardeş kardeş yatalım, kışı çıkaralım.” (12) “Kuyruğuna yalvar, canını ısıtsın, seni kıştan korusun.” Koyun yalvardı: “Etme eyleme, Keçi kardeş, kuyruğumun ısısı azaldı. Kış uzadı. Donup öleceğim. Çok üzüleceksin.” (13)

12. Geri dönüş (†)
13. Yaşamak için gerekli vasıtalar eksiktir (a5)

Title hoplayıp anasının sırtına bindi, Bitle bacaklarının altına girdi. “Aç ana kapıyı aç! Yazık kapıda kalacak, soğuktan donacak” “Sığmaz ki çocukların koca kuyruğu bile içeri sığmaz.” “Olsun olsun, aç aç!” diye yalvardı. Keçi kapıyı açtı. Koyun’un yünlerinden buz parçaları sarkıyordu. “İçeri almazsanız öleceğim!” (14)

14. Öleceği sırada kahramanın yardımına koşular (Rsq)

Hemen içeri girmek istedi ama ev minicikti. Ancak başını Keçinin bacakları arasına sokabildi. Kalın kuyruğu içeri sığmadı. (15)

15. Kahraman eve alınır (Rs5)

Biraz sonra Title ile Bitle titremeye başladılar. Keçi: “Kusura bakma bu minik yavruları korumam gerekli.” diyerek Koyun’u itip kapıyı örttü. (16)

16. Bağışçı birinin yerine başkasını koyar (A12)

Koyun bir süre meledi, inledi. Kapının önünde kıvrılıp, dondu. Ertesi gün ölüsünü buldular. (17)

17. Karşıt eylemin başlangıcı fonksiyonunun eksikliği (C†)

Keçi ile yavruları çok üzüldüler. Kurtlar yemesin diye üstünü örttüler. (18)

18. Felaket haberi yayılır (B4)

Bahar gelince çobana haber verdiler. Derisini eve serdiler. Title ile Bitle derinin üstünde hoplayıp zıpladılar. Geceleri sıcak sıcak yattılar. Kalın Kuyruk Koyun halayı hiçbir zaman unutmadılar. (19) 19. Biçim değiştirme (T)

“Title ile Bitle” masalının bütün işlevleri bir araya getirilerek aşağıdaki formül elde edilmektedir:

Formül 4. Title ile Bitle masalının formülü

α Q D E a a2 E G4 D1 C § † a5 Rsq Rs5 A12 C† B4 T

“Title ile Bitle” masalının fonksiyon analizi incelendiğinde hazırlık bölümü tekerlemeli başlangıç formeliyle başlamaktadır. Masalın birinci kısmını oluşturan kesit barınma eksikliğiyle ilgilidir. Bağışçı kahramanın arayıcı kahramana yol göstermesi ve sınamadan geçirmesi fonksiyonlarına arayıcı kahraman olan Koyun, karşıt eylemle karşılık vermektedir. Masalın ikinci kısmını oluşturan kesit, kışın gelmesi ve arayıcı kahramanın bağışçı kahramandan yardım istemesiyle düğümленir. Bağışçı kahraman olan Keçi, öleceği sırada Koyun’un yardımına koşmuş fakat daha sonra yavrularını korumak adına yardım eylemini geri çekmiştir.

“Ağustos Böceği ile Karınca” ve “Title ile Bitle” masallarının yapısal analizi incelendiğinde her iki masalda da eksiklik fonksiyonuyla başlayan sembolü (a) olan durum, birinde yiyecek eksikliği diğerinde barınma (dam) eksikliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Aslında her iki masalda da sembolü (a5) olan yaşamak için gerekli vasıtaların eksikliği fonksiyonu vurgulanmaktadır. Masalarda bağışçı kahraman rolünü üstlenen Karınca ve Keçi iken arayıcı kahraman rolünü de Ağustos Böceği ile Koyun üstlenmektedir. Sembolü (D1) olan bağışçı kahramanların sınamadan geçirdikleri arayıcı kahramanlar “Ağustos Böceği ile Karınca” masalında sembolü (C) olan karşıt eyleme geçme fonksiyonunu göstermiş fakat “Title ile Bitle” masalında bu fonksiyonun eksikliği dikkat çekmektedir. Her iki masalda da arayıcı kahramanlar farklı yöntemlerle de olsa cezalandırılmışlardır. Masalın biri arayıcı kahramanın sınamadan başarısız olmasıyla sonuçlanırken diğeri ölmesiyle sonuçlanmıştır. “Title ile Bitle” masalında başlıkta yer alan kahramanlar bağışçının yavruları iken “Ağustos Böceği ile Karınca” masalında başlıkta yer alan kahramanlar bağışçı ile arayıcı kahramanlardan oluşmaktadır.

Bu masal çiftinde, yaşamak için gerekli vasıtaların eksikliği üzerine kurulmuş, ana fikri aynı olan iki metin yer almaktadır. Türkçe dersinde birbirini bütünlüyci ortak temalar bulunan metinlerle öğretmenler, önce metin

içi sorularla bu masalları irdeleyip daha sonra metinlerarası sorularla örneğin “Ağustos Böceği ve Koyun arasındaki benzerlikler nelerdir? Karınca ve Keçi’nin kış geldiğinde tavırları nasıldı?” gibi çocukları metinlerarası anlam kurmaya yönlendirebilir.

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular: “Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu” masalı ile “Şengülüm ile Mengülüm” masalı arasındaki içerik metinlerarasılık açısından nasıl işlenir?

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin “Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu” masalının fonksiyon analizi tablosuna bu kısımda yer verilmemiş; fonksiyon analizi sonucunda yirmi bir fonksiyon tespit edilmiştir. (Bu doküman başkaları tarafından incelenebilecek şekilde saklanmaktadır.) Masalın fonksiyonlarının bütün işlevleri bir araya getirilip aşağıdaki formül elde edilmiştir:

Formül 5. Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu masalının formülü

$$\alpha \beta \beta 1 \gamma 1 \in \eta \eta 1 E E 1 \eta 1 E 1 \eta 3 Q 1 \in A 9 A 5 \uparrow B 4 B 7 G K 10 I 1 I 5 K$$

“Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu” masalının fonksiyon analizi incelendiğinde aileden birinin evden uzaklaşmasıyla masalın başladığını görmekteyiz. Ailenin yaşlı üyesi evden uzaklaşmadan önce yasak koymaktadır. Saldırgan rolündeki Kurt ise evin yerini öğrenmek ve kurban kahramanları aldatmak fonksiyonlarıyla onları kendine inandırmaya çalışmaktadır. Kurban kahramanlar sınamayı başaran fonksiyonları birden fazla kullanmaktadır. Masalda birinci kısmın düğümlendiği bölüm kurban kahramanların saldırganına inanarak yasağı çiğneme fonksiyonlarını gerçekleştirdikleri bölümdür. Kötülük fonksiyonu olayın düğümlendiği noktadır ve masalda farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Masalın ikinci kısmı anne kahramanın eve geri dönmesiyle başlar. Acının dile getirildiği bu kısım, kurban kahramanların kurtarılmasıyla devam eder. Tutsakların kurtarılması ve saldırganı ceza verilmesiyle başlangıçta karşılaşılan kötülük giderilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin “Şengülüm ile Mengülüm” masalının fonksiyon analizi tablosuna bu kısımda yer verilmemiş; fonksiyon analizi sonucunda yirmi üç fonksiyon tespit edilmiştir. (Bu doküman başkaları tarafından incelenebilecek şekilde saklanmaktadır.) Masalın fonksiyonlarının bütün işlevleri bir araya getirilip aşağıdaki formül elde edilmiştir:

Formül 6. Şengülüm ile Mengülüm masalının formülü

$$\alpha \beta \beta 1 \uparrow \gamma 1 \eta \eta 1 E 1 \in \in Q 1 \in A A 5 A 17 \uparrow B 7 C \uparrow M D 7 A 17 H H 1 I I 2 K 10 K$$

“Şengülüm ile Mengülüm” masalının fonksiyon analizi incelendiğinde evin yaşlı üyesinin evden uzaklaşmasıyla masalın başladığını görmekteyiz. Kahraman çocuklarını kötülöklere karşı uyarmakta ve yasak koymaktadır. Saldırganın kurban kahramanları aldatmaya yönelik kullandığı fonksiyonlara karşılık kurban kahramanlar sınamayı başarırlar. Masal kurban kahramanların saldırganı inanmaları ve yasağı çiğnemeleri fonksiyonlarının gerçekleşmesiyle devam etmektedir. Masalın birinci kısmı kötülüğün farklı şekillerde karşımıza çıkmasıyla bitmektedir. Masalın ikinci kısmı kahramanın eve geri dönmesi ve acının dile getirilmesi fonksiyonlarıyla başlamaktadır. Masaldaki olay örgüsü kahramanın yeniden yola çıkması ve güç işle karşılaşması fonksiyonlarıyla düğümlemektedir. Kahramanla saldırganın çatışması ve açık alanda dövüşmesi fonksiyonlarının ardından saldırgan yenilir, tutsak kurtarılır. Masalın başlangıcında karşılaşılan kötülüğün giderilmesi fonksiyonuyla masal sonlanır.

“Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu” ve “Şengülüm ile Mengülüm” masallarının yapısal analizi incelendiğinde her iki masalın da sembolü (β) olan kahramanın evden uzaklaşması ve uzaklaşmadan önce yavrularına yasak koyma yani yapılmaması gereken bir iş belirtme fonksiyonu olan (γ1) ile başlamaktadır. Saldırgan rolündeki Kurt her iki masalda da kurban kahramanların bulunduğu evi öğrenmek için bilgi toplamaktadır (sembolü ε). Saldırgan evi öğrenip kurban kahramanları aldatmayı dener. Her iki masalda da sembolü (η1) olan inandırma fonksiyonunu farklı yollardan uygulamakta, birinde fiziki özellikleriyle annelerine benzemeye çalışırken diğesinde sesiyle benzemeye çalışmaktadır. Her iki masalda da düğüm noktasını oluşturan unsur sembolü Q1 olan kurban kahramanların saldırganı inanıp sembolü (δ) olan yasağı çiğnemeleridir. Her iki masalın da ikinci kısmı kahramanın geri dönmesiyle başlar. Bu eylemler yine sembolü (B7) olan gerçekleşen acının dile getirilmesiyle devam eder. Her iki masalda da tutsak kurtarılır fakat sembolü K10 olan kurtarıma fonksiyonu kahraman tarafından farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Birinde kahraman Kurdu karnına taş doldurup onun göle düşmesini sağlamakta, diğesinde ise boynuzlarına keskin demirler takıp Kurt’la dövüşmektedir. Her iki masal da başlangıçta karşılaşılan kötülüğün farklı yollardan da olsa giderilmesiyle son bulur.

Bu masal çifti “Kahramanların ortak özellikleri nedir? Masallardaki problem durumu nedir?, Kahramanlar problemi çözmek için neler yapmış olabilir?” gibi sorularla metinlerarasılık açısından öğrencileri metinlerarası anlam kurmaya yönlendirir.

Tartışma ve Sonuç

İlkokul Programı'nda Türkçe dersinde metinlerarası okumanın çeşitli kazanımlarla ele alınmasına rağmen öğretmenler açısından bu amaçla kullanılacak metinlere ulaşmak zorluk teşkil etmektedir. Metinlerarasılık bağlamında masal türünün ilköğretimde kullanımına rastlanamamış olması nedeniyle daha önce yapılmış çalışmaların gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Öztürk (2011) Türk masallarından Gülen Ayva Ağlayan Nar, Konuşan Kaval, Kara Kedi ile Alman masallarından Uyuyan Güzel, Pamuk Prenses ve Hänsel ile Gretel masallarını incelemiştir. Araştırma sonuçları kadın figürünün her iki kültürde de çeşitlilik gösterdiğini ve ön planda olduğunu belirtirken Alman masallarında görülen masalın sonunda prens tarafından kurtarılma motifinin Türk masallarında olmadığını, yine Türk masallarında görülen erkek kılığına girme veya bütünüyle erkek olma şeklindeki bir motife Alman masallarında rastlanılmamaktadır. Bu araştırmayı destekleyen bir bulgu da Parmak Kız masalının sonunda ana karakter olan kız kahramanın bir prensle evlenmesi, Yartı Kulak masalında ana karakterin kurban karakterin evlenmesine karşı onu erkek kılığına sokması motifleridir. Masallar, kahramanların gönderiliş biçimi açısından metinlerarası anlam kurmaya yönelik özellikler taşır ancak her iki metin de Asya ve Avrupa kültürüne özgü öğeler kullanılmaktadır. Özellikle Yartı Kulak'ın yarım deve kulağı anlamına gelmesi, öykünün çölde başlaması ve kahramanın kibitkada yaşaması Asya kültürünün çarpıcı örnekleridir. Danacı (2010) bu masalın farklı dillere çevirilerinde kültürel bazı değişiklikler göze çarptığını dile getirir. Büyükanne sözcüğü yerine anneanne/ babaanne denilmesi, yiyecek içecek bakımından yapılan değişiklikler; hasta büyükanneye çorba ya da şurup götürülmesi, Almanca masalda var olan şarap sözcüğüne hiçbir örnekte rastlanmaması kültürel aktarımda hedef kitleye yönelik yapılmış değişikliklerdir.

İto (2005) masalların tema bakımından beşeri ve sosyal temel özelliklerden kaynaklanan ortaklıklarına dikkati çekerken her iki ülke masallarının mekân, dil ve üslup, başlangıç ve bitiş formelleri açısından benzer unsurlar içerdiğini ancak din ve inanış konusunda farklı unsurlar içerdiğini ortaya koymaktadır. Ünal (2007) 5. sınıf Türkçe dersinde yapılan uygulamalar ve değerlendirme sonucunda metinlerin metinlerarası okumayla incelendiğinde hem okuduğunu anlamanın hem de bilgi, kavrama, uygulama ve değerlendirme düzeylerinde anlamanın üst düzeyde geliştiğini tespit etmiştir.

Sonuç olarak; iki farklı kültüre ait masalların içerik düzleminde metinlerarasılığın verileriyle nasıl okunacağı "Parmak Kız" ve "Yartı Kulak" masallarında kahramanın gönderiliş biçimi, zorla evlendirme, kötülükle mücadele temaları

farklı örneklerle metinlerarası okumada anlam kurmayı sağlayabilir. “Ağustos Böceği ve Karınca” ile “Title ile Bitle” masalında da yaşamak için gerekli vasıtaların eksikliği ve geleceği düşünmeden hareket etme temaları etrafında metinlerarası okuma ve anlam kurma etkinlikleri yapılabilir. Birbiriyle büyük ölçüde benzeyen “Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu” ve “Şengülüm ile Mengülüm” masalları da çeşitli anlama soruları yoluyla metinlerarası anlayışla işlenebilecek metinlerdir. Bu masalların mekânların kullanımı, sınama durumları, başlangıç ve bitiş formelleri açısından benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında ortaya çıkan verilerden yola çıkarak; ilkökul öğrencilerinin Türkçe dersinde masallarda okuduğunu anlamının metinlerarası sorularla ölçülmesine yönelik araştırmalar yapılabilir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel unsurları masallar yoluyla nasıl algıladıkları analiz edilebilir. Son dönem çocuk edebiyatında yazılmış modern masallarla geçmişte yazılmış klasik masalların içerik ve yapıları üzerine karşılaştırmalar yapılabilir, masalların göstergebilimsel incelemesi yapılabilir.

Kaynaklar

- Akkoyunlu, Ziyat (1996). “Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (1): 1-12.
- Aktulum, Kubilay (2011). *Metinlerarasılık / göstergearasılık*. Ankara: Kanguru Yay.
- _____, (2013). *Folklor ve Metinlerarasılık*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akyol, Hayati (2006). *Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yay.
- Arıcı, Ali Fuat (2012). *Masalın Sesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ateş, Seyit (2013). “İlkokulda Peritextual Okumadan Metinler Arası Okumaya Resimli Hikâye Kitabı Okuma Süreci”. *International Journal of Human Sciences* 10 (1): 1567-1585.
- Çobanoğlu, Özkul (2005). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihi- ne Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Danacı, Fahriye Ekin (2010). *Kültürlerarası Etkileşimdeki Rolü Açısından Kırmızı Başlıklı Kız Masallarının Çevirileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Derdioyk, İbrahim Çetin (2003). “Sadı'nın Bostan'ı ve Ezop Masalları'nda Ortak Temalar”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 12 (12): 1-14.
- Dundes, Alan (2006). “Mitte İkili Karşıtlık: Geçmişte Bakışta Propp/ Lévi-Strauss Tartışması”. Çev. S. Gürçayır. *Milli Folklor* 18 (69): 110-117.
- Ekici, Metin (2008). “Halk Bilgisi Yaratmalarını İnceleme Yöntemleri”. Yay. Haz. M. Ö. Oğuz. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Garfiker Yay. 65-82.

- Emmez, Berivan Can (2008). *Sözlü Gelenekten Modern Masala: Çocuk Edebiyatında Masal Üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Folklor ve Metinlerarasılık. (2013). Konya: Çizgi Kitabevi.
- İto, Kiyoto (2005). *Türk ve Japon Hayvan Masallarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Koyuncu, Ahmet (2011). “Lévi-Strauss Yapısalcılığı”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 26: 253- 262.
- Lévi-Strauss, Claude (1986). *Mit ve Anlam*. Çev. Ş. Süer, S. Erkanlı. İstanbul: Alan Yay.
- Luthi, Max (1997). “Avrupa Masal Tipleri ve Kişileri”. Çev. Sevgül Sönmez. *Milli Folklor Dergisi* 5 (36): 70-73.
- Öcal, Ahmet (2002). “Bulgaristan Türk Masalları ile Yozgat (Karakuyu) Masallarının Karşılaştırması”. Erciyes Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 13: 113- 123.
- Öztürk, Feyza Sarper (2011). *Türk ve Alman Masallarından Seçilen Örnek Metinlerde Kadın Figürleri*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Propp, Vladimir (2001) *Masalın Biçimbilimi: Olağanüstü Masalların Yapısı*. (2. Baskı). Çev. M. Rifat, S. Rifat. İstanbul: Om Yay.
- Sakaoğlu, Saim (2012). *Masal Araştırmaları*. (5. Basım). Ankara: Akçağ Yay.
- Sipe, Lawrence R. ve Anne Brightman (2005). “Young Children’s Visual Meaning-Making During Readalouds of Picture Storybooks”. *National Reading Conference Yearbook* 54: 349-361.
- Ünal, Emre (2007). *Metinlerarası Okumanın Okuduğunu Anlamaya Etkisi*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çocuk Kitaplarının Kaynakları**
- Andersen, Hans Christian (2005). “Parmak kız”. Çev. Rüştü Apaydın. *Ünlü masallar 9: Bir Dünya Hazinesi*. Ankara: Angora Yay. 10-15.
- Fevzioglu, Yücel (2007). *Şengülüm ile Mengülüm*. İstanbul: Sanat Matbaacılık.
- _____, (2009). “Yartı Kulak”. *Kardeş Masallar*. İstanbul: Yapı Kredi Yay. 261-276.
- _____, (2009). “Title ile Bitle”. *Kardeş Masallar*. İstanbul: Yapı Kredi Yay. 158- 163.
- Fontaine, Jean De La (2008). “Ağustos Böceği ve Karınca”. Çev. Hande Özelçi İper. *Masallar*. İstanbul: Çiçek Yay. 64 – 67.
- Grimm, Jacob ve Wilhelm Grimm (2005). “Kurt ile Yedi Keçi Yavrusu”. Çev. Rüştü Apaydın. *Ünlü Masallar 9: Bir Dünya Hazinesi*. Ankara: Angora Yay. 2-7.

The Use of Asia-Europe Originated Stories in Elementary Education from the Perspective of Intertextuality

Özlem Baş*

Ayşegül Avşar Tuncay**

Ali Ekber Şahin***

Abstract

There are many stories in children's literature with common themes. This study aims to use Asia-Europe originated stories in elementary education with an intertextual understanding. Six story texts were intentionally criticized and analyzed based on Vladimir Propp's structural narrative breakdown. The analysis involves integrative and common themes such as characters; problem situation; ways of solving a problem; starting with the absence function; protagonists' departure from home; introducing a ban; collecting information; antagonists' efforts for persuasion and convincing; eventual diminishing of the immorality and absence function established in the beginning of all stories. The analysis also involves how to use intertextual reading and meaning-making processes regarding start-finish formals and key moments and characters in the story. This research is important for purposefully collecting and investigating Asia-Europe originated stories and comparatively determining texts that can be used for forming intertextual meaning in elementary education.

Keywords

Asia-Europe originated stories, intertextuality, Vladimir Propp, structural narrative breakdown, elementary education

---

* Assist. Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Education - Ankara / Turkey
ozlembas@hacettepe.edu.tr

** Res. Assist., Hacettepe University, Faculty of Education - Ankara / Turkey
aaysegul@hacettepe.edu.tr

*** Assoc. Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Education - Ankara / Turkey
alishahin@hacettepe.edu.tr

Использование сказок азиатского и европейского происхождения в начальном образовании в перспективе интертекстуальности

Озлем Баш*

Айшегюль Авшар Тунджай**

Али Акбер Шахин***

Аннотация

В детской литературе есть множество сказок на общие темы. В этом исследовании, целью которого является использование сказок азиатского и европейского происхождения в начальном образовании с точки зрения интертекстуальности, нарративным методом были проанализированы синтагмически соответствующие шесть сказок Владимира Проппа. С целью решения проблемы в статье показано использование взаимодополняющих друг друга общих тем, таких, как герои, содержание проблемы, выход из дома с целью решения проблемы, начало с недостаточными элементами, отдаление героя от дома, введение запрета, сбор информации, попытка злодея убедить, попытка обмануть и преодоление в конце концов всех зол и преград, изложенных в начале практически всех сказок, в процессе интертекстуального чтения и построения смысла с точки зрения как формулы начало-конец, так и с точки зрения основных элементов и героев сказок. Это исследование имеет важное значение с точки зрения сбора и анализа содержания текстов азиатских и европейских сказок и их использования в начальном образовании в целях построения интертекстуального смысла.

Ключевые слова

сказки азиатского и европейского происхождения, интертекстуальность, Владимир Пропп, структурный нарративный метод, начальное образование

---

* и.о.доц.док. университет Хажеттепе, педагогический факультет – Анкара/Турция
ozlembas@hacettepe.edu.tr

** преп., университет Хажеттепе, педагогический факультет – Анкара/Турция
aaysegul@hacettepe.edu.tr

*** доц.док. университет Хажеттепе, педагогический факультет – Анкара/Турция
alisahin@hacettepe.edu.tr